

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS MAISTO ĮSTATYMO NR. VIII-1608 4 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2055(2)“ PROJEKTO
(TAP-23-1333) (23-6620(3))

Nr.

Vilnius

Įvertinę Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos maisto įstatymo Nr. VIII-1608 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2055(2)“ projektą (toliau – Nutarimo projektas), kuriuo teikiama Seimui išvada dėl Maisto įstatymo (toliau – Įstatymas), atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams ir teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Atkreiptinas dėmesys, kad Vyriausybės pozicija „pritarti iš esmės“ dėstoma tada, kai įvertinus Seime svarstomą teisinį reguliavimą daroma išvada, kad siūlomo teisinio reguliavimo tikslas (-ai) yra pagrįstas (-i) ir tinkamas (-i) ir siūlomos teisinio reguliavimo priemonės yra tik tobulintinos teikiant pastabas ir pasiūlymus dėl Seime svarstomo teisės akto projekto teisinio reguliavimo trūkumų. Šios pastabos ir pasiūlymai turi būti tiesiogiai susiję su teisinio reguliavimo tikslu (-ais) ir siūlomomis teisinio reguliavimo priemonėmis, taip pat nekyla papildomas poreikis atlikti numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo (toliau – vertinimas) ir nereikia keisti kitų įstatymų, kurie turėtų būti papildomai parengti. Vyriausybės išvadoje, pasiūlius **kokybiškai naują teisinį reguliavimą, kuriam būtina atlikti vertinimą atitinkamoms sritims ir pasiūlius keisti kitus teisės aktus, kurie nėra svarstomi Seime, neturėtų būti Įstatymo projektui pritariama iš esmės.** Taigi, Nutarimo projekto antrojoje pastraipoje Vyriausybės išdėstyta pozicija neatitinka Nutarimo projekte išdėstytų nuostatų ir įstatymuose teisėkūrai keliamų reikalavimų dėl šių priežasčių.

Pirma, Nutarimo projekto 1 punkte vietoj Įstatymo projekto 1 straipsnyje dėstomo Įstatymo 4 straipsnio 4 dalies nuostatos, kuria siūloma nustatyti draudimą, t.y., kad „visiems maisto tvarkymo subjektams, kurių prekybos plotai yra didesni nei 400 kv. metrų, tokį maistą draudžiama išmesti, prieš tai nepasiūlius neatlygintinai perduoti labdaros ir (ar) paramos gavėjams“ siūlomos savo esme kitokios teisinio reguliavimo priemonės. Pirmiausia siūlomas kitoks subjektų ratas (vietoje „maisto tvarkymo subjektų“ Nutarimo projekto 1 punkte siūlomi mažmeninės prekybos subjektai (tačiau Nutarimo projekto 2 punkte siūlomas dar kitas subjektas – didelė rinkos galią turinti mažmeninės prekybos įmonė (4 punkte didelę rinkos galią turinti mažmeninės prekybos

įmonė). Vietoj minėto draudimo siūloma nustatyti įpareigojimą minėtoms įmonėms sudaryti sutartis su labdaros ir (ar) paramos gavėjais (Nutarimo projekto 3 punkte – paramos gavėjais). Siūlymas ne tik nepagrįstas, bet ir toks įpareigojimas nurodytoms įmonėms sudaryti sutartis su labdaros ir (ar) paramos gavėjais, galimas dalykas, prieštarautų Civilinio kodekso 6.156 straipsnyje įtvirtintam sutarties laisvės principui, kuris kildinamas iš Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto asmens ūkinės laisvės ir iniciatyvos principo. Valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinti tiek privataus asmens (ūkinės veiklos subjekto), tiek visuomenės interesus. Sutarties laisvės apribojimų apimtis, tikslai ir forma nustatyti Civilinio kodekso 1.81 straipsnio 1 dalyje ir 6.156 straipsnio 4 dalyje. Sutarties laisvės principą apriboti galima tik tais atvejais, kai siekiama apginti viešą interesą ir kitokių būdų, kaip šį tikslą apginti, nėra. Tačiau Nutarimo projekte tai pagrindžiančių nuostatų nėra.

Antra, įvertinus tai, kad pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1, 11 dalių nuostatas, kai teisinis reguliavimas susijęs su labdaros, paramos teikimu, teisės pažeidimų tyrimu, atsakomybės už teisės pažeidimus sąlygomis (Nutarimo projekto 4 ir 5 punktuose nustatomi nauji pažeidimai, už kuriuos nustatomos sankcijos nuo vieno tūkstančio iki trijų tūkstančių eurų) turi būti atliktas antikorupcinis vertinimas, taip pat pasiūlius įpareigojimus, kurie ūkio subjektams didina administracinę naštą atsižvelgiant į Administracinės naštos mažinimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 7 punktą turėtų būti atliktas Įstatymo projektu sukeliamos administracinės naštos įvertinimas (minėtų sutarčių sudarymas ir Nutarimo projekto 5 punkto siūlymas Atliekų tvarkymo įstatyme nustatyti prievolę didelę rinkos galią turinčiai prekybos įmonei parengti maisto atliekų sudarymo prevencijos planą), Konkurencijos įstatyme yra nustatytas įpareigojimas teisės akto projekto rengėjui atlikti poveikio konkurencijai vertinimą, jeigu nustatomas reguliavimas padidina ar sumažina rinkoje veikiančių ūkio subjektų veiklos kaštus nustatydamas skirtingus reikalavimus atskiriems ūkio subjektams ar kitais būdais ir kita. Neatlikus šių ir kitų vertinimų bus pažeisti teisėkūrai keliami įstatyminiai reikalavimai.

Trečia, yra poreikis keisti ir kitus įstatymus, nes kaip nurodyta Nutarimo projekto 5 punkte būtina sistemiškai (kompleksiškai) spręsti Įstatymo projekto aiškinamajame rašte įvardytas problemas. Turi būti sprendžiamas ne tik Įstatymo projekto Seimo narių iškeltas tikslas – „sumažinti iššvaistomo maisto mastą Lietuvoje, išsaugant tinkamą vartoti, bet netinkamą parduoti maistą, bei, nuolat brangstant būtiniausių maisto produktų krepšeliui, parūpinti maisto skurde gyvenantiems asmenims“. Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155, 6.5.15 papunktyje, kuriame nustatytas VI misijos (prioriteto) – Lietuvos žaliasis kursas įgyvendinimo (įgyvendinant Vyriausybės programos projektą – tvarios žemės ūkio, akvakultūros ir maisto gamybos sistemos) veiksmas – **peržiūrėti teisinę bazę, susijusią su tinkamo vartoti maisto panaudojimo ir paskirstymo galimybėmis, ir nustatyti reikalavimus, užtikrinančius maisto švaistymo ir atliekų prevenciją** (įgyvendinimas 2023 m.) apima platesnį su sprendžiama problema susijusių klausimų ratą. Portalo „Mano vyriausybė“ interneto svetainėje

„E. pilietis“ Vyriausybės teisėkūros planuose Vyriausybės programą įgyvendinančių teisės aktų projektų sąrašė įgyvendinant minėtą veiksma nurodyta, kad atsakinga institucija – Aplinkos ministerija, kuri turi parengti to paties Įstatymo projektą.

Atsižvelgdami į tai kas išdėstyta, siūlytume įvertinti ar neturėtų būti *formuluojamas nepritarimas* Seime svarstomam Įstatymo projektui arba *pasiūlymas jo nesvarstyti* kol Vyriausybė pati pateiks įstatymų projektus (pvz., pritariant Įstatymo projekto tikslui, tačiau kartu nurodant, kad turi būti keliami ir kiti susiję ar platesni tikslai, bet nepritariant teisinio reguliavimo priemonėms, nurodant konkrečius šią poziciją pagrindžiančius argumentus). *Nepritarus Įstatymo projektui ar pasiūlius Įstatymo projekto nesvarstyti* Nutarimo projekte be kita ko reikia konkrečiai nurodyti, kokią Vyriausybės programos nuostatą (priemonę) įgyvendins siekdama užsibrėžtų tikslų, kokius teisės aktus parengs ir kada Vyriausybė žada šiuos teisės aktus pateikti Seimui.

2. Įvertinę Nutarimo projekto nuostatas, manome, kad Įstatymo projekte siūlomas teisinis reguliavimas susijęs su **sutartiniais santykiais** nėra Įstatymo reguliavimo dalykas. Įstatymas nustato pateikiamo į rinką maisto ir jo tvarkymo reikalavimus, valstybės institucijų ir visuomeninių vartotojų teisių gynimo organizacijų kompetenciją užtikrinant **maisto saugą**, taip pat reglamentuoja **maisto tvarkymo subjektu** ir su maistu besiliečiančių gaminių ir medžiagų gamintojų ir tiekėjų pareigas ir atsakomybę. Maisto tvarkymas pagal Įstatyme pateiktą apibrėžimą yra **bet koks poveikis maistui arba veiksmai** su juo ar atskiromis jo sudėtinėmis dalimis (įskaitant maisto gaminimą, ruošimą, perdirbimą, pakavimą, laikymą, saugojimą, gabenimą, paskirstymą, tiekimą, pateikimą parduoti, pardavimą), galintys turėti įtakos maisto **saugai, kokybei ir mitybos vertei**. Todėl Nutarimo projekto 1-3 punktuose išdėstytos nuostatos įpareigojančios didelę rinkos galią turinčias mažmenines prekybos įmones sudaryti su paramos gavėjais sutartis, kuriomis būtų apibrėžta pasiūlymo perduoti labdarai ir (ar) paramai skirtą maistą teikimo ir tokio maisto perdavimo tvarka ir sąlygos, manome, kad nepatenka į siūlomo pildyti Įstatymo 4 straipsnio, kuris nustato pagrindinius **maisto saugos, kokybės ir tvarkymo reikalavimus**, reguliavimą, kaip ir Nutarimo projekto 4 punkte pateiktas pasiūlymas papildyti Įstatymo 12² straipsnį, kuris nustato baudas ir įspėjimus už Įstatymo pažeidimus, susijusius su maisto ar su maistu besiliečiančių gaminių ir medžiagų **sauga ir (ar) suklustoto maisto gamyba ir pateikimu į rinką**, papildyti sankcijomis už įpareigojimo sudaryti nurodytas sutartis nevykdymo. Atsižvelgdami į tai, siūlome pakartotinai įvertinti, ar siūlomas teisinis reguliavimas gali būti nustatytas Įstatyme ir (arba) iš esmės siūlome tikslinti Įstatymo projekte siūlomą teisinį reguliavimą.

3. Nutarimo projekte pateikti pasiūlymai klaidina, nes Nutarimo projekto 1 punkte nurodyti vieni subjektai (mažmeninės prekybos subjektai ir labdaros ir (ar) paramos gavėjai), o Nutarimo projekto 2-4 punktuose – jau kiti subjektai (didelę rinkos galią turinti mažmeninės prekybos įmonė ar didelę rinkos galią turinti mažmeninės prekybos įmonė ir paramos gavėjai).

4. Nutarimo projekte bet koks teiginys turi būti pagrįstas, pvz., Nutarimo projekto 2 punkte nurodyta, kad „administracinę naštą ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidas patirs tik tie subjektai, kurių veikloje, tikėtina, lieka daugiausiai neparduoto maisto, kuris galiausiai tampa

maisto atliekomis“. Negalima remtis prielaidomis, turi būti nurodyta, kokie duomenys (iš kokių šaltinių) pagrindžia vieną ar kitą teiginį.

5. Nutarimo projekto 4 punkte nustatyta, kad dėl nurodytos sutarties kopijos neperdavimo kompetentingai institucijai būtų taikomos nurodytos sankcijos. Tačiau Įstatymo projekte nesiūloma nustatyti pareigą pateikti tokias sutartis ir kokia tvarka tai turi būti atliekama. Be to, neaišku, kas yra „kompetentinga institucija“. Siūlome tikslinti.

6. Nutarimo projekte siūlymas, kad už Įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje nustatytų reikalavimų laikymosi kontrolę yra atsakinga biudžetinė įstaiga Žemės ūkio agentūra prie Žemės ūkio ministerijos ne tik nepagrįstas (nenurodyta, kodėl siūloma ši įstaiga), bet ir įvertinus tai, kad nurodžius konkrečią įstaigą prie ministerijos bus ribojama Vyriausybės pasirinkimo laisvė, nes ji tvarkydama krašto reikalus pati turi nuspręsti, kas šią kontrolės funkciją turi atlikti. Be to, konkretios įstaigos pavadinimo įrašymas Įstatyme užprogramuoja dažną jo keitimą, negalėjimą nurodytą įstaigą reorganizuoti (pertvarkyti) ar pakeisti jos pavadinimą kol nebus pakeistas Įstatymas ir pan.

7. Neatsižvelgus į pirmąją šios išvados pastabą ir Vyriausybės poziciją palikus „iš esmės pritarti“ – reikėtų peržiūrėti visas siūlomas normas, jose pateikiant konkrečius pasiūlymus (pvz., šiuo aspektu iš esmės turi būti tikslinamos Nutarimo projekto 7 punkto antroji ir trečioji pastraipos) ir tuos pasiūlymus pagrindžiančius argumentus.

8. Nutarimo projektą siūlome tikslinti atsižvelgiant į šiuos teisės technikos ir kitus redakcinius aspektus:

8.1. Nutarimo projekto 5 punkte formuluotė „šiuo Nutarimo projektu“ keistina į formuluotę „šiuo nutarimu“ ir vietoj formuluotės „Europos Sąjungos *šalys*“ vartotinas oficialus pavadinimas „Europos Sąjungos *valstybės narės*“.

8.2. Atsižvelgdami į Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298, 5 punktą siūlome Nutarimo projekto 1 punkte atsisakyti išaiškinamo apie Teisėkūros pagrindų įstatymo teisėkūros principus (užtenka argumentuotai nurodyti tik kokiems (principams neatitinka siūlomas teisinis reguliavimas).

8.3. Siūlome Nutarimo projekte duodamas nuorodas į įstatymus dėstyti nuosekliai ir vienodai, t. y., antrą ir kitus kartus kartojant nuorodą į tą patį įstatymą – rašyti be žodžių „Lietuvos Respublikos“ (pvz., Nutarimo projekto 6 punkte duodama nuoroda į Strateginio valdymo įstatymą).

Aida Gritienė, tel. +37052098839; +37066842791, el. p. aida.gritiene@lrv.lt